

Värden och lika möjligheter 2022

Analysrapport för Varbergs kommunala förskola, grundskola,
grundsärskola och fritidshem

VARBERGS
KOMMUN

Sammanfattning

Värden och lika möjligheter är en analysrapport för de kommunala verksamheterna förskola, grundskola, grundsärskola och fritidshem. Uppföljningen 2022 tar sin utgångspunkt i tillgänglig utbildning utifrån Specialpedagogiska skolmyndighetens värderingsverktyg för tillgänglig utbildning. Rektorer har under hösten arbetat med fokus på området *förutsättningar för lärande* tillsammans med sin personal i syfte att synliggöra tillgängligheten i relation barnen och elevernas sociala, pedagogiska och fysiska miljö.

Nedan presenteras de viktigaste områdena som framkommit i analysen för att skapa förutsättningar för en tillgänglig lärmiljö. Inom varje område nedan finns identifierade kvaliteter och utvecklingsområden.

- **Utbildningen i förskolan och skolan tar hänsyn till och utformas utifrån barn och elevers olika behov**
- **Det pedagogiska ledarskapet i undervisningen**
- **Barn och elevers delaktighet behöver stärkas**
- **Tvärprofessionell dialog och samverkan för ökad tillgänglighet**
- **Kroppen i lärandet behöver stärkas högre upp i åldrarna**

Nationella och lokala mål

Det systematiska kvalitetsarbetet syftar till att analysera måluppfyllelse både för nämndens mål och nationella mål. Processerna i kvalitetsarbetet belyser flera mål samtidigt och analysen berör därför många områden. I årets *Värden och lika möjligheter* är de fetstilade nationella målen nedan, tillsammans med alla tre nämndsmål, i förgrunden. Rapporten är en del i att följa upp målen. Bedömning av nämndsmålen måluppfyllelse i sin helhet görs i nämndens årsredovisning.

Normer och värden

Omsorg, utveckling och lärande

Kunskaper

Barns delaktighet och inflytande Elevernas ansvar och inflytande

Förskola och hem Skola och hem

Övergång och samverkan

Skolan och omvärlden

Uppföljning, utvärdering och utveckling

Bedömning och betyg

Förskollärares ansvar i undervisningen

Rektorns ansvar

Innehåll

Sammanfattning	2
Nationella och lokala mål	3
1. Inledning.....	5
1.1. Processen Värden och lika möjligheter	5
2. Tillgänglig utbildning.....	7
2.1. Tillgänglighetsmodellen.....	8
3. Värdering av verksamheternas tillgänglighet	9
3.1. Förutsättningar för lärande.....	9
3.2. Förskola	10
3.3. Grundskola	18
4. Slutsatser	26
5. Källförteckning.....	29
6. Bilagor	30
6.1. Förutsättningar för lärande.....	30

1. Inledning

Varje huvudman ska på övergripande nivå systematiskt planera, följa upp och utveckla utbildningen. I Varberg genomförs detta enligt ett årshjul för det systematiska kvalitetsarbetet. *Värden och lika möjligheter* är ett delmoment i kvalitetsarbetet och det sätter fokus på barns och elevers lika möjligheter i förskola och skola.

1.1. Processen Värden och lika möjligheter

Områden som följs i processen är värdegrundsarbete och kompensatoriskt uppdrag för välmående, utveckling och lärande. Varje år väljs några specifika områden som blir fokus i dialog och analys.

Uppföljningen för 2022 tar sin utgångspunkt i tillgänglig utbildning utifrån Specialpedagogiska skolmyndighetens värderingsverktyg för tillgänglig utbildning. Rektorerna har under hösten arbetat med särskilt fokus på området *förutsättningar för lärande* tillsammans med sin personal i syfte att synliggöra tillgängligheten i relation barnen och elevernas sociala, pedagogiska och fysiska miljö. Syftet med processen har varit att stötta rektorerna i arbetet tillgängliga lärmiljöer och samtidigt få övergripande bild av tillgängligheten verksamheten.

1.1.1. Underlag för analys

Rektorerna har tillsammans med sin personal värderat verksamheten utifrån olika indikatorer kopplade till området förutsättningar för lärande. Rektorernas underlag har legat till grund för övergripande analys inför gemensamma kvalitetsdialoger.

Kvalitetsdialog för rektorerna i förskolan genomfördes 24 november och dialog för rektorerna i grundskolan och grundsärskolan genomfördes 1 december. Respektive rektor valde inför dialogen ut ett fördjupningsområde låg till grund för vidare reflektion tillsammans med kollegor.

Representanter från förvaltningen har fört anteckningar från rektorernas dialoger i syfte att fånga essensen och kunna se mönster och samband. Detta underlag har sedan analyserats tillsammans med underlag från rektorerna i relation till området förutsättningar för lärande och dess indikatorer.

1.1.2. Disposition

Rapporten är uppdelad i sex avsnitt. En inledande del (avsnitt 1) med information om processen och genomförandet följt av en redogörelse av de teoretiska utgångspunkterna utifrån Specialpedagogiska skolmyndighetens värderingsverktyg (avsnitt 2).

Avsnitt tre innehåller en beskrivning och analys av verksamheternas tillgänglighet. Avsnitt tre innehåller även analys av det som framkommit i kvalitetsdialogerna utifrån följande delar:

- Identifierade kvaliteteter
- Identifierade utvecklingsbehov
- Handlingar framåt

I avsnitt fyra presenteras slutsatser i form av de viktigaste områdena som framkommit i analysen för att skapa förutsättningar för en tillgänglig lärmiljö. Inom varje område finns identifierade kvaliteteter och utvecklingsområden. Avsnitt fem utgörs av en källförteckning.

De olika indikatorerna inom området förutsättningar för lärande beskrivs mer ingående i avsnitt sex som ligger som en bilaga till rapporten. Indikatorerna är:

- Rätten till lärande och trygghet
- Delaktighet
- Hälsa och lärande
- Språk och kommunikation
- Meningsskapande och motivation
- Kroppen i lärandet

1.1.3. Bakgrund

Uppföljningen för 2022 är en fortsättning på det arbete som inleddes 2020 då processen satte fokus på tillgängliga lärmiljöer. Fokus för processen 2020 var områdena social, pedagogisk och fysisk miljö. Processen för 2022 fokuserar därför på det övergripande området förutsättningar för lärande. Processen för 2021 byggde på analysen från 2020 och fördjupad analys kring övergångsarbetet var i fokus.

Övergångsarbetet pågår fortsatt inom respektive geografiskt team. För 2022 års process är fokus återigen på tillgängliga lärmiljöer.

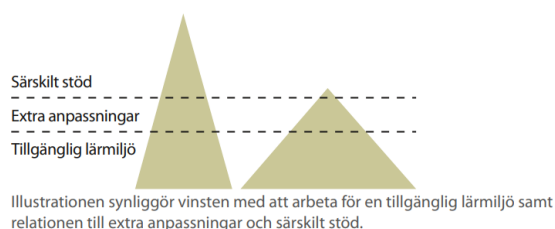
2. Tillgänglig utbildning

Enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) är tillgänglighet ett begrepp som beskriver hur väl en organisation, verksamhet, lokal eller plats fungerar för barn och elever oavsett funktionsförmåga. En tillgänglig lärmiljö är en förutsättning för att barn och elever ska kunna delta i utbildningen fullt ut.

Utbildningen måste vara tillgänglig för barn och elever i alla sammanhang och under hela dagen. För att leva upp till rätten till utbildning för alla barn och elever ska utbildningen vara tillgängliga utifrån att:

- barn och elever får rätten till en utbildning som är anpassad efter deras förutsättningar och där de får sina behov tillgodosedda.
- barn och elever får möjligheter att vara delaktiga i en gemenskap.
- barn och elever får tillgång till pedagogiska strategier och stödstrukturer, alternativa lärvraktyg och andra anpassningar.
- barn och elever får tillgång till rum för lärande som är anpassade utifrån olika förutsättningar och behov, både inne och ute.

Barn och elever ska få den ledning och stimulans de behöver för att utvecklas så långt som möjligt inom förskolan och skolan. Tillgänglig utbildning är en förutsättning för att alla barn och elever ska ha möjlighet att vara delaktiga och få förutsättningar att lyckas i sitt lärande.

SPSM:s värderingsverktyg kan användas för att synliggöra hur tillgänglig utbildningen är och hur väl verksamheten arbetar för att alla barn och elever ska få den utbildning som de har rätt till. Värderingsverktyget innefattar indikatorer som är avgörande för att verksamheten ska kunna anpassa lärmiljöerna utifrån barnen och elevernas förutsättningar. Tillgänglighetsmodellen ligger till grund för värderingsverktyget och utgår från forskning, beprövad erfarenhet, lagar och riktlinjer och omfattar alla barn och elever. Värderingsverktyget ger kunskap om hur verksamheten kan arbeta strategiskt för tillgänglig utbildning utifrån en helhetssyn på barnets och elevens lärande och kunskapsutveckling.¹

¹ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning s. 7-13

2.1. Tillgänglighetsmodellen

En utbildning som är tillgänglig i alla sammanhang och under hela dagen förutsätter att det finns ett helhetsperspektiv på barn och elevers utveckling och lärande i relation till utbildningen och lärmiljöerna. Enligt SPSM ska tillgängliga lärmiljöer ses som en helhet där följande områden samspejar med varandra:

- Förutsättningar för lärande
- Social miljö
- Pedagogisk miljö
- Fysisk miljö

Eleverna har bäst möjlighet till lärande när det övergripande området förutsättningar för lärande samspejar med de tre hörnen i tillgänglighetsmodellen – social, pedagogisk och fysisk miljö. Hur de olika områdena samspejar med varandra kan påverkas av varandra och förändras över tid.

Inom respektive område i tillgänglighetsmodellen finns ett antal indikatorer som kan användas för att synliggöra områden i lärmiljön som är av vikt för att skapa en tillgänglig lärmiljö. SPSM beskriver områdena på följande vis:

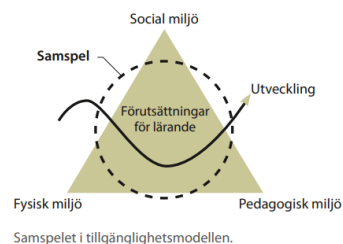
Förutsättningar för lärande – indikatorer på övergripande förutsättningar som möjliggör lärande: Hur kan individens förutsättningar för lärande påverkas av den omgivande miljön?

Social miljö – indikatorer på fungerande social samvaro i lärmiljön: Vilka strategier finns och vilket stöd ges för att möjliggöra delaktighet och gemenskap mellan barn, elever och vuxna utifrån allas lika värde?

Pedagogisk miljö – indikatorer som behövs i olika former för lärandet: Hur ska undervisningen utformas så att alla barn och elever kan tillgodogöra sig den?

Fysisk miljö – indikatorer för att skapa rum för lärandet: Hur ska skolans fysiska miljö vara utformad och användas för att ge det stöd som alla barn och elever behöver? ²

Tillgänglighetsmodellen

Förutsättningar för lärande		
Rätten till lärande och trygghet		
Delaktighet		
Hälsa och lärande		
Språk och Kommunikation		
Meningsskapande och motivation		
Kroppen i lärandet		
Social miljö	Pedagogisk miljö	Fysisk miljö
Gemenskap	Pedagogiska strategier och stödstrukturer	Rum för lärande
Begripligt sammanhang	Arbetslag	Ljudmiljö
Planerade aktiviteter utanför förskole- och skolområdet	Olika sätt att lära	Visuell miljö
Samverkan med hemmet	Lärverktyg	Luftmiljö
Normkritik och attityder	Digitalt lärande	Utemiljö
	Hjälpmedel	

De fyra områdena med indikatorer i tillgänglighetsmodellen.

² Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning s. 13–16

3. Värdering av verksamheternas tillgänglighet

3.1. Förutsättningar för lärande

Det övergripande området förutsättningar för lärande är avgörande för att utbildningen ska lyckas förmedla både kunskaper och värden till alla barn och elever oavsett förutsättningar. Området innehåller indikatorer som påverkas av hur lärmiljön är utformad utifrån social, pedagogisk och fysisk miljö. Indikatorerna är:

- Rätten till lärande och trygghet
- Delaktighet
- Hälsa och lärande
- Språk och kommunikation
- Meningsskapande och motivation
- Kroppen i lärandet

Mål för varje indikator presenteras i textrutor i kommande avsnitt tillsammans med analys av området i relation till området och den aktuella indikatorn. I bilaga till rapporten finns fördjupad beskrivning av de olika indikatorerna och dess mål och innehåll.

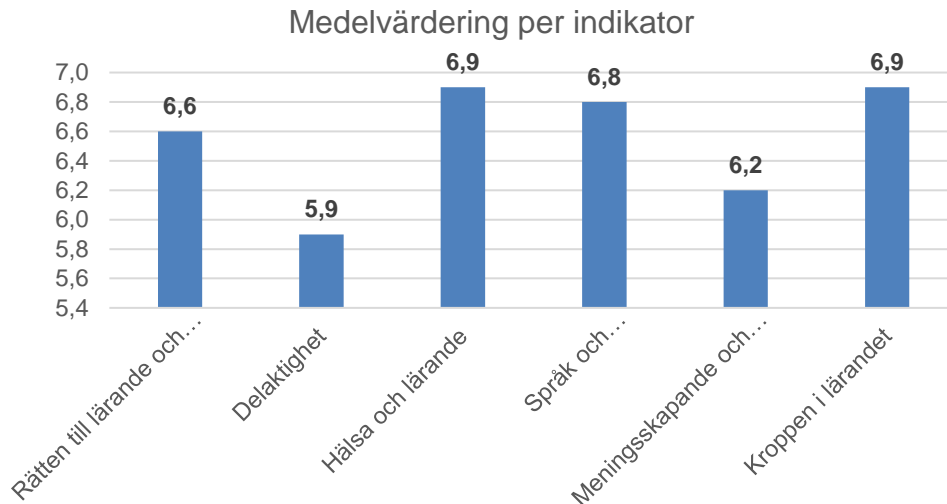
3.1.1. Genomförande

I kommande avsnitt presenteras en sammanställning av verksamheternas värdering av området förutsättningar för lärande. Rektorer och personal har tillsammans värderat tillgängligheten i utbildningen. Arbetet har genomförts under höstterminen 2022 och utgår ifrån SPSM:s värderingsverktyg för tillgänglig utbildning med särskilt fokus på området förutsättningar för lärande. Värderingen har haft två syften; att ge en nulägesbild av förskolans eller skolans tillgänglighet samt att synliggöra olika tolkningar och uppfattningar som finns kring tillgängligheten i verksamheten.

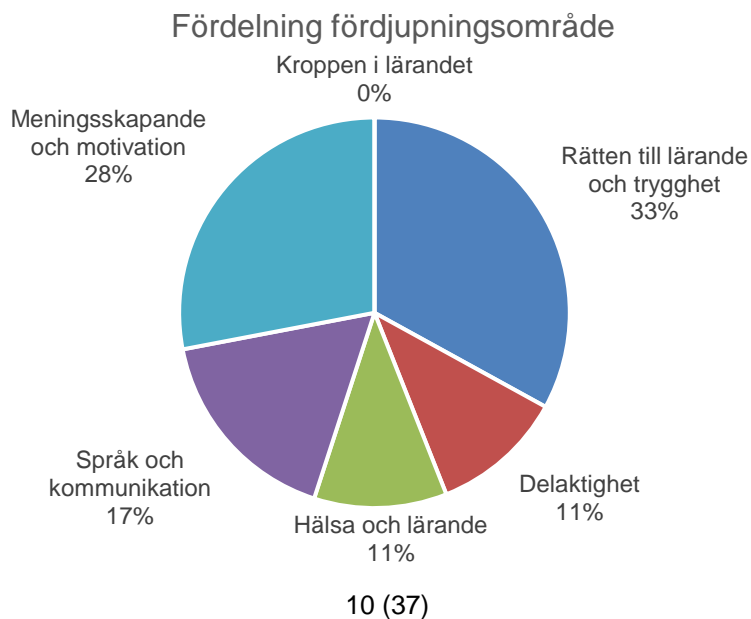
Värderingen har genomförts utifrån de olika indikatorerna inom området förutsättningar för lärande och utifrån tre nivåer: låg, mellan och hög. Nivåerna har omvandlats till tal för att kunna kvantifiera resultatet av värderingarna. Låg nivå motsvarar 0, mellan nivå 5 och hög nivå 10. Rektorer har fyllt i värderingen i en matris som har kunnat sammanställas på övergripande nivå inom både förskola och grundskola. I kommande delar presenteras resultatet från skolornas värderingar.

3.2. Förskola

Detta avsnitt innehåller en analys av de värderingar som rektorerna i förskolan genomfört tillsammans med sin personal inför de gemensamma kvalitetsdialogerna. I förskolan är det områdena kroppen i lärandet och hälsa och lärande som fått högst poäng i värderingen (6,9). Lägst poäng har delaktighet (5,9) följt av meningsskapande och motivation (6,2). Det totala medelvärdet för samtliga indikatorer i förskolan är 6,5. Enligt rektorerna får de områden som varit i förgrunden i utvecklingsarbetet naturligt högre värdering.

Efter att rektor genomfört värderingen tillsammans med personalen valdes ett fördjupningsområde ut inför kvalitetsdialogen. Flest rektorer valde området rätten till lärande och trygghet (33 procent) följt av meningsskapande och motivation (28 procent). Några få rektorer valde delaktighet och hälsa och lärande och ingen valde kroppen i lärandet.

3.2.1. Rätten till lärande och trygghet

Förskolorna har värderat indikatorn rätten till lärande och trygghet på en mellannivå (medelvärde 6,5). Värderingen ligger på liknande nivå som det totala medelvärdet för alla indikatorer (6,5). Analys av det underlag som förskolorna skickat in visar att de arbetar aktivt för att stärka den barnsyn som innebär att se hela barnet i relation till lärmiljöerna och undervisningen. Tryggheten beskrivs som avgörande för att barnen ska kunna lära och utvecklas. Tryggheten är beroende av en rad faktorer så som organisering i barngrupper och pedagogernas relationsskapande.

Barnsynen och kulturen kring anpassningar utifrån barns behov i relation till organisationen varierar mellan förskolorna.

Pedagogernas fokus är enligt rektorerna i hög grad på barnets behov och att det är lärmiljöerna och de organisatoriska förutsättningarna som ska justeras för att möta alla barns behov. Enstaka rektorer lyfter att det i vissa arbetslag finns behov av att arbeta för att skapa en barnsyn som utgår ifrån att det är förändringar i den omgivande miljön som behöver göras för att möta barns behov och inte tvärtom.

Områden som lyfts som viktiga att fortsätta utveckla i relation till indikatorn är bland annat likabehandlingsarbetet, värdegrundsarbete, barnkonventionen, barnhälsadialoger och pedagogernas relationsskapande förhållningsätt. Flera rektorer beskriver att det finns ett behov av att integrera dessa delar i det systematiska kvalitetsarbetet på förskolan. Sammanfattningsvis ges uttryck för att förskolans omfattande och komplexa uppdrag ställer höga krav på struktur och systematik på alla nivåer för att kunna få en gemensam syn på uppdraget och genomförandet.

3.2.2. Delaktighet

Rektorerna har värderat indikatorn delaktighet på en mellannivå (medelvärde 5,9). Värderingen ligger på en lägre nivå än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6,5). Delaktighet är den indikator som har lägst medelvärdering i förskolan.

Beskrivningarna kan sorteras i två områden inom barns delaktighet: 1.) delaktighet i aktiviteter och gemenskap och 2.) barnens möjligheter att få inflytande och delaktighet i utformandet av utbildningen.

Arbetet med att alla barn ska få förutsättningar att uppleva delaktighet i förskolans gemensamma aktiviteter handlar till stor del om att göra alla barn delaktiga i de olika lärmiljöerna och de sociala situationerna. Grupptillhörighet lyfts som betydelsefull för barnets

Mål för indikatorn rätten till lärande och trygghet

Verksamheten är utformad utifrån en helhetssyn på barn och barns behov. Alla barn erbjuds stimulerande lärsituationer, utveckling och en trygg omsorg. Förskolan anpassar sin verksamhet och ger särskilt stöd till barn som behöver det. Alla barn får förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Mål för indikatorn delaktighet

Verksamheten arbetar aktivt för att alla barn ska få förutsättningar att uppleva delaktighet i förskolans gemensamma aktiviteter. Förskolan har hög medvetenhet om delaktighetens betydelse för barns hälsa och lärande.

upplevelse av delaktighet. Att veta att man tillhör en grupp skapar trygghet och en ökad upplevelse av delaktighet enligt rektorerna. Pedagogernas förmåga och medvetenhet i hur man kan differentiera³ undervisningen i olika undervisningssituationer lyfts som viktigt för att kunna möta alla barn och göra dem delaktiga. Leken beskrivs som ett viktigt verktyg för att barnen ska få känna sig delaktiga i en gemenskap. Observation lyfts som en viktig arbetsmetod för att upptäcka utanförskap eller konstellationer som skapar hinder för delaktighet.

Genom att tolka och observera undervisningen kan pedagogerna utforma undervisningen utifrån barnens intressen, frågeställningar och nyfikenhet. Flera av rektorerna beskriver att barnen får vara med och påverka genom att få göra olika typer av val där barnen får vara med och rösta kring olika frågor i utbildningen. Någon annan lyfter att det finns en stor medvetenhet hos pedagogerna om barnens delaktighet i de olika aktiviteterna och lärmiljöerna men att perspektivet behöver vidgas på så sätt att barnen får möjlighet att prata om och förstå vad delaktighet innebär utöver de situationer då barnen röstar vid samlingen.

Att synliggöra för barnen på vilket sätt de är delaktiga och får inflytande över utformningen av undervisningen lyfts som en utmaning framför allt i de yngre åldrarna. På grund av att yngre barn inte kan kommunicera och uttrycka sig på samma sätt krävs det att pedagogerna observerar, tolkar och reflekterar kring barnens engagemang och känslor i olika delar i undervisningen och utifrån detta formar undervisningen vidare. Detta ställer höga krav på att pedagogernas förmåga att analysera undervisningen i relation till barnens behov och hur de tar till sig undervisningen.

3.2.3. Hälsa och lärande

Rektorerna har värderat indikatorn hälsa och lärande på en mellannivå (medelvärde 6,9). Värderingen ligger på en högre nivå än medelvärdet för alla indikatorer (6,5). Indikatorn är en av de som fått högst medelvärdering. En återkommande förklaring till att indikatorn är en av de som värderats högst är att det är ett område som varit i fokus och som det skett ett gemensamt arbete kring i och med barnhälsadialogerna. Kontinuerliga barnhälsadialoger bidrar till att öka kunskapen och höja medvetenheten hos pedagogerna i relation till barnens behov och förutsättningar. Enligt rektorerna så tydliggör barnhälsadialogerna att det är verksamheten och dess förutsättningar som ska analyseras för att möta alla barn och inte enskilda barnet som analyseras i relation till verksamheten.

Mål för indikatorn hälsa och lärande

Det finns inte några lagkrav på elevhälsa för barn i förskolan, men förskolan och kommunen kan med fördel organisera barnhälsoverksamhet och arbeta förebyggande och hälsofrämjande.

---

³ I en differentierad undervisning ges barnen möjlighet att arbeta på olika nivåer och olika sätt inom samma kunskapsområde.

Barnhälsoarbetet i form av barnhälsadialogerna och samarbetet med specialpedagoger, hemmet och övriga aktörer beskrivs som viktigt för barnens hälsa och välbefinnande samt för förskolan möjligheter att möta barnens behov.

Flera rektorer beskriver att arbetet med barnhälsa kan utvecklas i relation till övrigt utvecklingsarbete. Områden som pedagogerna ska fokusera på är omfattande och det underlag och de analyser som görs under barnhälsadialogerna behöver i högre utsträckning tas om hand och omsättas i praktiken.

Vidare beskriver rektorerna att samarbetet mellan specialpedagog och rektor är viktigt för att kunna arbeta systematiskt med det förebyggande och främjande med barnhälsa. Flera av rektorerna lyfter analys som ett utvecklingsområde när det kommer till barnhälsoarbetet.

3.2.4. Språk och kommunikation

Rektorerna har värderat indikatorn språk och kommunikation på en mellannivå (medelvärde 6,8). Värderingen ligger något högre än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6,5). De mest framträdande i rektorernas beskrivningar relation till språk och kommunikation är arbetet med bildstöd, tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK) och språk och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA). Generellt beskriver rektorerna att det finns en hög medvetenhet och kunskap kring språket och kommunikationens betydelse för barn lärande. Arbetet med SKUA⁴ beskrivs som en orsak till att indikatorn får en relativt hög värdering.

En utmaning som beskrivs är möjligheten att möta och stötta flerspråkiga barn i deras modersmål och språkutveckling. Vidare kan en utmaning vara att bedöma om det rör sig om en generell språksvårighet eller försenad andraspråkutveckling hos barn med annat modersmål. Det finns en variation mellan förskolorna vad gäller andelen flerspråkiga barn.

Vidare beskriver rektorerna att det finns behov av att använda bildstöd och tecken i högre utsträckning för att skapa tillgänglighet för alla barn. Några rektorer lyfter att barnen i viss mån gått över till att prata engelska och man pratar om ”Youtube- och Ipad-engelska”.

Mål för indikatorn språk och kommunikation

Alla barn har tillgång till kommunikation utifrån sina förutsättningar, i alla lek- och lärsituationer och vid rutinsituationer. Alla barn erbjuds olika möjligheter till språk och kommunikationsutveckling. Verksamheten erbjuder alla barn olika sätt att lära och uttrycka sina kunskaper.

---

⁴ Språk och kunskapsutvecklade arbetssätt (SKUA): omfattar flera utvecklingsprocesser som syftar till att främja ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i kommunens förskolor och skolor.

3.2.5. Meningsskapande och motivation

Rektorerna har värderat indikatorn meningsskapande och motivation på en mellannivå (medelvärde 6,2). Värderingen ligger något lägre än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6,5). De mest framträdande i rektorernas beskrivningar är vikten av att skapa känsla av sammanhang för barnen (KASAM)⁵, att undervisningen utgår ifrån barnens intresse och att barnens lärande synliggörs och återkopplas till barnen kontinuerligt. Relationskapandet, differentierad undervisning tillsammans med struktur och rutiner lyfts också som en viktig förutsättning för att lyckas i alla delar som bidrar till att skapa meningsfullhet och motivation hos barnet i lärandet.

Mål för indikatorn meningsskapande och motivation

Verksamheten arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för att alla barn ska uppleva begripliga, hanterbara och meningsfulla sammanhang. Verksamheten arbetar medvetet för att stimulera varje barn i sitt lärande och sin utveckling.

Att se hela barnet och det kompetenta barnet lyfts som viktigt. Rektorer beskriver bland annat att barnen måste få känna att de bidrar, blir lyssnade på och få känna att de klarar av och lyckas i sitt lärande. För att utvecklas ytterligare inom området lyfter flera rektorer att de behöver arbeta mer med dokumentationen som är en viktig del för att identifiera barnens styrkor och intressen och för att kunna synliggöra lärandet för barnen. När dokumentationsarbetet är välutvecklat kan det skapa meningsfullhet för barnen genom att deras lärande synliggörs på ett tydligt och begripligt sätt.

För att få kvalitativ dokumentation krävs ett strukturerat arbete i alla olika delar så som planering, utförande, observation, uppföljning, analys och dokumentation och återkoppling. Någon rektor lyfter vikten av att pedagogerna i planeringsstadiet behöver ställa sig frågan: Hur gör jag detta mer meningsfullt? Att kontinuerligt analysera undervisningsmoment lyfts som avgörande för att kunna förändra och förbättra undervisningen för att skapa meningsfullhet och motivation hos barnen.

Några rektorer lyfter att de skapar KASAM genom att organisera dagen utifrån en genomtänkt och tydlig struktur. KASAM begreppet behöver enligt rektorerna stärkas och ytterligare medvetandegöras. KASAM beskrivs bland annat som att varje barn ska få möjlighet att lyckas och känna sig kompetent och bli någon som tror på sin egen förmåga. Rektorer beskriver att en förflyttning av fokus från görandet till lärandeprocessen. KASAM är ett verktyg som hjälper till att förstå situationer som är svåra för barnen och hur dessa kan hanteras i undervisningen.

Uppdelning i mindre grupper skapar möjlighet till att differentiera utifrån barnens behov vilket skapar lustfyllda lärandesituationer där barnen upplever meningsfullhet och blir motiverade att lära sig mer. Tydlighet i alla delar i undervisningen beskrivs som avgörande. Lärmiljöer måste bidra till att tydliga vad, när, med vem, hur och varför något ska genomföras. Exempel på hur verksamheterna arbetar med detta är aktivitetstavlor, bildstöd, tydliga

---

⁵ KASAM mäter känsla av sammanhang, alltså i vilken utsträckning man har en känsla av tillit till sin egen förmåga att möta motgångar, vilket kan kopplas till upplevt välbefinnande och hälsa. (Socialstyrelsen 2022)

gruppindelningar, inspirationsbilder för lek etc. Nya områden kan sedan utforskas utifrån barnens intressen.

3.2.6. Kroppen i lärandet

Rektorerna har värderat indikatorn kroppen i lärandet en mellannivå (medelvärde 6,9). Värderingen ligger något högre än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6,5). Av rektorernas beskrivningar är det tydligt att det finns en hög medvetenhet kring rörelse och kroppens betydelse för lärandet. Rektorerna lyfter fysisk aktivitet och lärmiljöer som lockar till rörelse både inomhus och utomhus som viktiga delar för att locka barnen till rörelse.

Leken, rörelseaktiviteter, skapande aktiviteter och fysisk aktivitet är naturliga delar i barnens vardag på förskolan. Närmiljön nyttjas för att upptäcka nya miljöer som inspirerar och skapar lustfyllda lärandesituationer.

Fysisk aktivitet beskrivs som ett naturligt inslag i förskolans verksamhet där barnen får möjlighet till rörelse i så väl inomhus som utomhusmiljön och där tillgängligheten är hög. Utvecklingsområden som beskrivs är bland annat att heldagsperspektivet behöver vidgas och att fokus för utveckling behöver läggas på de tider på dagen då där det finns bäst förutsättningar för utveckling och lärande. Musik, dans och skapande aktiviteter är något som förskolorna arbetar aktivt med och där det finns en medvetenhet och kunskap kring. Någon rektor lyfter att perspektivet på rörelse behöver vidgas på så sätt att det innefattar fler områden än de självklara: lek, dans, musik och skapande aktiviteter.

Rektorerna lyfter också att rörelse i högre grad behöver lyftas in i differentieringen av undervisningen och beaktas när man anpassar och differentierar utifrån det enskilda barnets behov.

3.2.7. Analys kvalitetsdialoger

Förskolorna arbetar aktivt med att skapa förutsättningar för att alla barn oavsett förutsättningar ska kunna utvecklas och lära utifrån förskolans värdegrund och uppdrag. Rektorerna har genom gemensam dialog synliggjort viktiga kvaliteter och behov för tillgängligheten och identifierat bärande handlingar för det kommande arbete på förskolorna och det förvaltningsgemensamma arbetet.

Identifierade kvaliteter

Det finns en medvetenhet kring vikten av att se hela barnet i relation till de olika lärmiljöerna. De kontinuerliga barnhälsadialogerna ökar kunskapen och höjer medvetenheten hos personalen kring barnets behov i relation till den omgivande miljön. Tryggheten beskrivs som avgörande för barnets förutsättningar för lärande.

Mål för indikatorn kroppen i lärandet

Verksamheten arbetar aktivt för att alla barn utifrån sina förutsättningar och intressen kan delta och vara delaktiga i lek, rörelseaktiviteter, skapande verksamhet och fysiska aktiviteter. Alla lokaler och miljöer som verksamheten använder är tillgängliga och möjliggör delaktighet.

Pedagogernas kunskap och kompetens lyfts som avgörande för att lyckas skapa förutsättningar för lärandet för alla barn. Kännedom om läroplanen och dess värdegrund och uppdrag är avgörande för att skapa förutsättningar för lärande för alla barn. Att som undervisande pedagog ha förmågan att omsätta teoretiska resonemang i undervisningspraktiken är avgörande för hur väl man lyckas förstå och genomföra läroplansuppdraget. En välplanerad och förberedd undervisning bidrar till att barnets lärande fortsatt kan vara i fokus även vid organisatoriska utmaningar. Ett tydligt ledarskap och stabilitet bland personalen lyfts som avgörande för att lyckas. Enligt rektorerna finns det en hög medvetenhet och kunskap kring språket och kommunikationens betydelse för barn lärande.

I relation till personalens kunskap lyfts förmågan att ha ett *vetenskapligt och självgranskande förhållningsätt* till sin egen undervisningspraktik. Ett exempel är när orsaken till en utmaning tillskrivs barnet och man missar att vända blicken inåt och kritiskt granska sig själv och sin undervisning. Ett bra sätt att öka medvetenheten och självinsikten hos pedagogerna är att arbeta med att filma undervisningssituationen. Det behöver också generellt ske en kulturförändring i form av att det behöver upplevas som okej att göra fel och inte alltid lyckas.

Delaktighet är en utmaning i förskolan samtidigt som förskolorna arbetar aktivt med barns delaktighet på olika sätt. Medvetenhet kring och arbete för att skapa känsla av sammanhang (KASAM), grupptillhörighet och tillgängliga aktiviteter är exempel på hur man på förskolan arbetar med delaktighet. En utmaning är att synliggöra och fördjupa delaktigheten för barnen.

Vidare finns det en hög medvetenhet kring rörelse och kroppens betydelse för lärandet. Leken, rörelseaktiviteter, skapande aktiviteter och fysisk aktivitet är naturliga delar i barnens vardag på förskolan. En utmaning framåt är att vidga perspektivet på rörelse och lyfta in rörelsemoment i differentieringen av undervisningen.

Identifierade utvecklingsbehov

De utvecklingsbehov som har identifierats i relation till de kvaliteter som rektorerna lyft fram handlar till stor del om hur förutsättningar för genomförande av läroplansuppdraget skapas på de olika nivåerna. Analys av förutsättningarna behöver enligt rektorerna i högre utsträckning ske på alla nivåer.

Rektorerna beskriver bland annat synsättet måste vara detsamma på alla nivåer och ledarskapet måste visa vägen för det gemensamma förhållningsättet som man önskar se hos medarbetarna. Som exempel lyfts arbetet i förskolan med att skapa en känsla för sammanhang för barnen (KASAM). På samma sätt som rektorerna ställer krav på personalen att arbeta för detta så behöver rektorerna arbeta med KASAM för personalen i det systematiska kvalitetsarbetet.

Vidare lyfter rektorerna vikten av att få stöd i sitt utvecklingsarbete för att bli bättre i sitt ledarskap. Förutsättningar att hålla i de processer som man som rektor valt att prioritera och att det inte blir för mycket nytt som kommer in och tar tid i anspråk lyfts som en viktig del för att utvecklingsarbetet ska få fäste och ge effekt. Det är

viktigt att förvaltningsgemensamma insatser avvägs i relation till redan pågående insatser och att information kommer med god framförhållning.

Förskolorna har olika förutsättningar och har också kommit olika långt i sina utvecklingsarbeten. I flera av dialogerna synliggörs ett behov av att få stöd i att omsätta teoretisk kunskap i praktiken. Kompetensutvecklingsinsatser behöver innehålla den dimension som stödjer i att omsätta en specifik kunskap i praktiken och den aktuella kontexten.

Vidare lyfts likabehandlingsarbetet, värdegrundsarbetet och arbetet med Barnkonventionen som viktiga delar för att skapa en tillgänglig utbildning och förutsättningar för alla barn.

Handlingar framåt

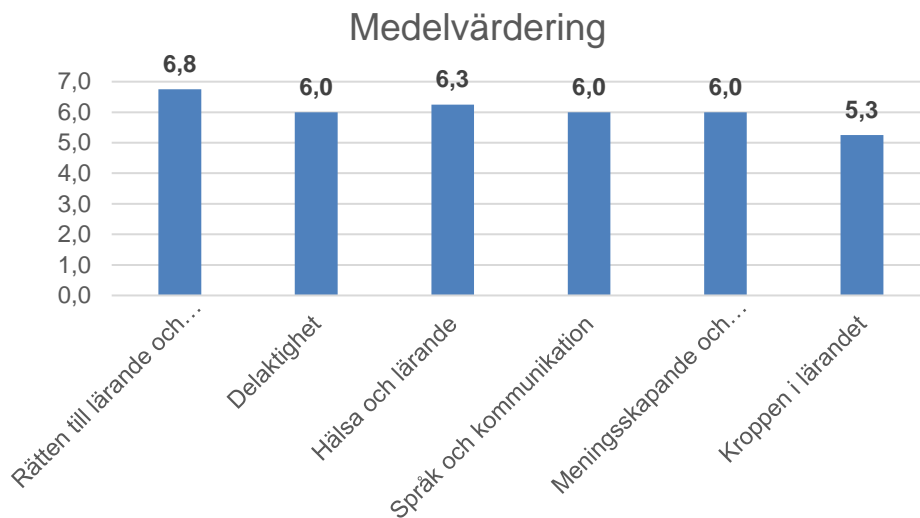
Viktiga handlingar framåt för att tillgodose identifierade behov är enligt rektorerna en *tydlighet i ledarskapet*; att skapa känsla av sammanhang i det systematiska kvalitetsarbetet för personalen och arbeta för att skapa förutsättningar för ökad förståelse för läroplansuppdraget. Det pedagogiska ledarskapet och förhållningsättet i relation till identifierade behov lyfts som viktiga handlingar för att möta behoven.

Viktiga handlingar på förvaltningsövergripande nivå beskrivs i likhet med rektors handlingar; att skapa känsla av sammanhang i det systematiska kvalitetsarbetet på övergripande nivå. Rektorerna lyfter vikten av att hålla i förvaltningsgemensamma insatser över tid då långsiktigheten bidrar till ökad kvalitet. Direkt stöd till rektorerna i deras utvecklingsprocess för att utvecklas som ledare och flexibla kompetensutvecklingsinsatser som bidrar till att öka kompetensen hos pedagogerna efterfrågas. Rektorerna beskriver det som önskvärt när förvaltningsgemensamma satsningar utformas så att det finns en likvärdighet i utformningen men flexibilitet i att välja när det är lämpligt att ta del av insatsen.

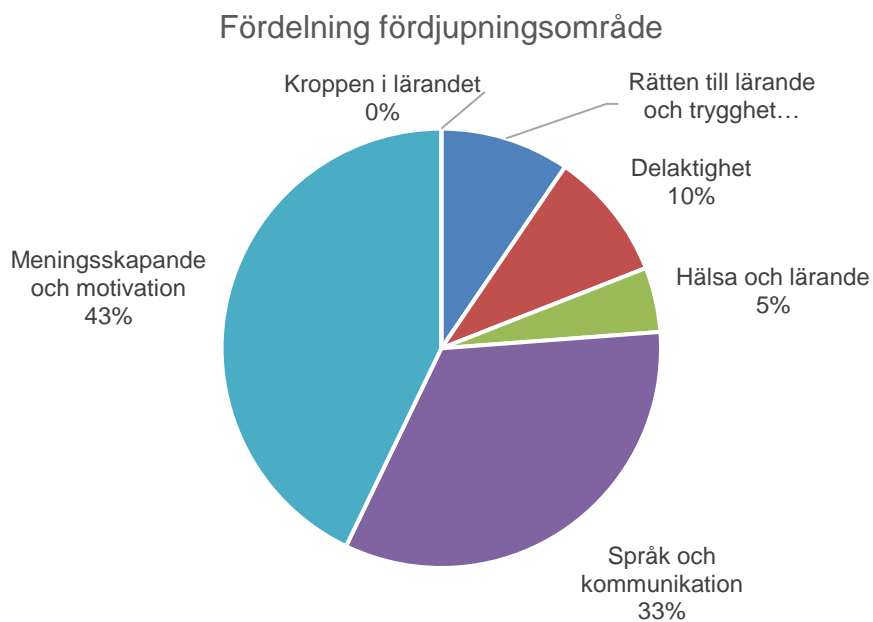
Kompetensutvecklingsinsatser behöver enligt rektorerna skapa förutsättningar för att skapa en ökad medvetenhet kring hur teoretiska resonemang kan omsättas i praktiken. Insatser behöver vara kopplade till vetenskap och beprövad erfarenhet och vad det innebär i relation till förskolans uppdrag. Det är enligt rektorerna lätt att hamna i görandet varför den dimension som handlar om att reflektera och utveckla analyskompetensen är viktig.

3.3. Grundskola

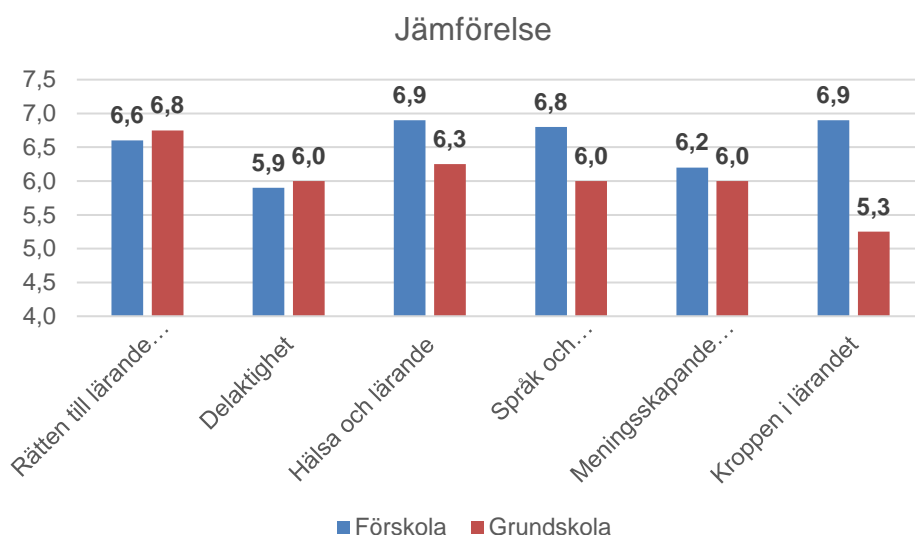
Detta avsnitt innehåller en analys av de värderingar som rektorerna i grundskolan och grundsärskolan genomfört tillsammans med sin personal inför de gemensamma kvalitetsdialogerna. I grundskolan och grundsärskolan har områdena rätten till lärande och trygghet fått högst snittvärdering (6,8) följt av språk- och kommunikation (6,3). Kroppen i lärandet är det som har fått lägst värdering (5,3). Det totala medelvärdet för samtliga indikatorer i grundskolan är 6.

I grundskolan valde flest rektorer området meningsskapande och motivation (40 procent) följt av språk- och kommunikation (35 procent). Likt förskolan var det ingen som valde området kroppen i lärandet och få som valde områdena hälsa och lärande (5 procent) och delaktighet (10 procent).

Vid en jämförelse av värderingarna mellan förskolan och grundskolan framgår att förskolan generellt värderar tillgängligheten inom de olika områdena något högre än grundskolan. Störst skillnad syns i värderingen av området kroppen i lärandet där förskolans medelvärdering är 6,9 och grundskolans 5,3.

3.3.1. Rätten till lärande och trygghet

Rektorerna har värderat indikatorn rätten till lärande och trygghet på en mellannivå (medelvärde 6,8). Värderingen ligger högre än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6). Analys av det underlag som rektorerna skickat in visar att skolorna i hög utsträckning arbetar för att anpassa undervisningen utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns en skicklighet i att identifiera elever i behov av särskilt stöd och kartlägga behoven i relation till den omgivande miljön. Anpassningar görs inom ramen för undervisningen i det mån det är möjligt och samtliga skolor arbetar med att differentiera undervisningen.

Rektorerna lyfter utmaningar i form av resurser samt i att lyckas möta alla elever, särskilt de elever som har lätt för att nå målen. Tvärprofessionell samverkan mellan undervisande lärare och personal från elevhälsan lyfts som en viktig del i det fortsatta arbetet med ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd.

Relationen mellan personal och elever är avgörande för att kunna möta alla elever på ett bra sätt och för att skapa trygghet. I relation till detta är det tydligt att ett välfungerande värdegrundsarbete skapar förutsättningar för att skapa trygghet och tillit hos eleverna och skapar goda relationer som främjar lärandet. Rektorerna beskriver att det finns en variation i hur skickliga lärarna är på att förankra skolans värdegrund i utbildningen. Det finns också en variation i hur rektorerna beskriver att värdegrundsarbetet fungerar på skolorna. Vissa rektorer beskriver att

Mål för indikatorn rätten till lärande och trygghet

All undervisning och alla lärmiljöer är anpassade utifrån elevers olika förutsättningar och rätten till en trygg och likvärdig utbildning. Skola och fritidshem anpassar sin verksamhet och ger särskilt stöd till elever som behöver det. Alla elever får förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

värdegrundsarbetet är en naturlig del i undervisningen samtidigt som det finns beskrivningar som tyder på att värdegrundsarbetet behöver utvecklas.

Sammantaget bedrivs ett aktivt arbete för att möta alla elever utifrån deras individuella förutsättningar. Upplevelsen är dock att alla elever ändå inte får sina stödbehov tillgodosedda. Rektorer lyfter att perspektivet för att möta alla elever behöver vidgas och att ett normkritiskt förhållningsätt är viktigt för att identifiera hinder i utbildningen.

3.3.2. Delaktighet

Rektorer har värderat indikatorn delaktighet på en mellannivå (medelvärde 6). Värderingen ligger på liknande nivå som det totala medelvärdet för alla indikatorer (6). Analys av det underlag som rektorer skickat in visar att skolorna upplever att arbetet med att organisera för delaktighet i gemensamma aktiviteter fungerar väl och bidrar till att skapa trygghet och en känsla av tillhörighet och gemenskap. En utmaning är att synliggöra elevernas delaktighet och inflytande i olika delar av utbildningen för eleverna och skapa en gemensam förståelse för vad delaktighet kan innebära. Enligt rektorer upplever inte eleverna att de är delaktiga och har möjlighet till något större inflytande över utbildningen.

Flera rektorer lyfter att forum för delaktighet finns på skolorna så som klassråd, elevråd och matråd. Det finns utifrån rektorernas beskrivningar en variation i hur väl skolornas elevråd fungerar där några lyfter att arbetet med elevråden behöver utvecklas.

Att få en samsyn kring begreppet delaktighet bland både personal och elever lyfts som en viktig del för att kunna synliggöra och medvetandegöra delaktigheten för eleverna. Att arbeta för att synliggöra för eleverna när de är delaktiga lyfts som ett utvecklingsområde av flera rektorer.

Mål för indikatorn delaktighet

Verksamheten arbetar aktivt för att alla elever ska få förutsättningar uppleva delaktighet i såväl undervisning som i gemensamma aktiviteter. Verksamheten har hög medvetenhet om delaktighetens betydelse för elevers hälsa och lärande

3.3.3. Hälsa och lärande

Rektorerna har värderat indikatorn hälsa och lärande på en mellannivå (medelvärde 6,3). Värderingen ligger något högre än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6). Analys av det underlag som rektorerna skickat in visar att skolorna har utarbetade strukturer och rutiner för elevhälsans samverkan med, och stöd till, pedagoger och arbetslag men att dessa kan tydliggöras för att bli mer ändamålsenliga.

Rektorerna beskriver att det åtgärdande arbetet tar mycket tid och resurser vilket påverkar det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Stora resurser läggs på elever att särskilt beakta så som: utåtagerande elever, elever med problematisk skolfrånvaro, psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar.

Flera rektorer beskriver att roll- och ansvarsfördelning behöver tydliggöras och samverkan mellan professionerna behöver stärkas, exempelvis vad gäller lärare och elevhälsan. Det finns en vilja att skapa förutsättningar för att i högre utsträckning arbeta förebyggande och hälsofrämjande. En utmaning för att lyckas med detta är tid och forum för det tvärprofessionella mötet. Resurser lyfts som viktigt för att de olika professionerna ska kunna mötas och analysera hur lärmiljöerna kan utformas för att främja alla elevers lärande.

Mål för indikatorn hälsa och lärande

Verksamheten har en organisation där elevhälsan är ett kompletterande stöd för pedagoger och övrig personal i arbetet med att anpassa och utveckla tillgängliga lärmiljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Verksamheten har väl fungerande och ändamålsenliga rutiner för elevhälsans samverkan med, och stöd till, pedagoger och arbetslag. Elevhälsan är främst förebyggande och hälsofrämjande.

3.3.4. Språk och kommunikation

Rektorerna har värderat indikatorn språk och kommunikation och trygghet på en mellannivå (medelvärde 6). Värderingen ligger på liknande nivå som det totala medelvärdet för alla indikatorer (6). Analys av det underlag som rektorerna skickat in visar att skolorna arbetar för att främja elevernas språk-, läs- och skrivutveckling på olika sätt.

Av rektorernas beskrivningar kan det konstateras att arbetet med att främja elevernas läs- och skrivutveckling sker ämnesövergripande och det finns en medvetenhet kring språkutvecklande arbetssätt. Bildstöd och studiehandledning lyfts som viktiga delar i att skapa tillgänglig kommunikation och främja språkutvecklingen.

Bildstöd och tydliggörande strukturer används för att alla elever ska få tillgång till kommunikation utifrån sina förutsättningar. Hur ändamålsenligt bildstöd används beror enligt rektorerna på de enskilda lärarna och deras kompetens.

Rektorerna beskriver att språkutvecklande arbetssätt (SKUA) behöver utvecklas ytterligare med betoning på nyanlända och flerspråkiga elever. Det finns ett stort behov av studiehandledning på modersmålet och undervisning i svenska som

Mål för indikatorn språk och kommunikation

Alla elever har tillgång till kommunikation utifrån sina förutsättningar, i alla lärsituationer, även vid rutinsituationer och inom rast- och fritidsverksamhet. Alla elever erbjuds möjligheter till språk-, läs- och skrivutveckling. Verksamheten erbjuder alla elever olika sätt att lära och visa sina kunskaper

andraspråk. Situationer som lyfts som utmanande är när det saknas en vilja från eleven eller vårdnadshavaren att eleven ska läsa modersmål eller svenska som andraspråk. Vidare lyfter rektorerna frågor kring organisationen kring undervisning i svenska som andraspråk och modersmål som utmanande.

3.3.5. Meningsskapande och motivation

Rektorerna har värderat indikatorn meningsskapande och motivation på en mellannivå (medelvärde 6). Värderingen ligger på liknande nivå som det totala medelvärdet för alla indikatorer (6). Analys av det underlag som rektorerna skickat in visar att skolorna arbetar aktivt för att alla elever ska uppleva tillgängliga, hanterbara och meningsfulla sammanhang. Differentierad undervisning och det relationella ledarskapet i klassrummet lyfts som bärande delar för att skapa meningsfullhet och motivation hos eleverna.

Tydlighet i undervisningen vad gäller syfte tillsammans med utmaningar på elevernas nivå och återkoppling lyfts som viktigt för att skapa och bibehålla motivation hos eleverna. Samtidigt som rektorerna beskriver att arbetet med att differentiera och möta alla elevers behov har utvecklats så finns det utmaningar kopplade till elevernas motivation. Det handlar främst om bristande motivation hos eleverna och att lyckas få eleverna att förstå varför de ska lära sig och hur de kan ha nytta av kunskapen i framtiden. Skickligheten hos lärarna när det kommer till att bygga undervisningen på elevernas intressen förklara varför de ska lära sig beskrivs som varierande mellan lärare.

Återkoppling beskrivs som viktig för att få eleverna att känna sig delaktiga och skapa en begriplighet i undervisningen. Vidare lyfts fortsatt arbete såsom vidareutveckling av differentierad undervisning, relationella perspektivet och stödstrukturer som bärande delar för att eleverna ska känna meningsfullhet och motivation.

Mål för indikatorn meningsskapande och motivation

Verksamheten arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för att alla elever ska uppleva begripliga, hanterbara och meningsfulla sammanhang. Verksamheten arbetar medvetet för att stimulera varje elev i sitt lärande och i sin utveckling

3.3.6. Kroppen i lärandet

Rektorerna har värderat indikatorn kroppen i lärandet på en mellannivå (medelvärde 5,3). Värderingen ligger lägre än det totala medelvärdet för alla indikatorer (6). Analys av det underlag som rektorerna skickat in visar att skolorna på olika sätt arbetar för att eleverna kan ges möjlighet till och kan vara delaktigt i lek, skapande och praktisk-estetiska verksamheter, fysisk aktivitet under skoldagen. Den fysiska aktiviteten under skoldagen är som högst i de lägre åldrarna och minskar efter varje stadie. Rektorerna beskriver att det finns aktivt arbete för att öka rörligheten under dagen samtidigt som det är ett område som behöver utvecklas.

Skolorna arbetar utöver idrottsundervisning med återkommande aktiviteter på skolan som stimulerar elevernas rörelse. Skolorna arbetar på olika sätt och i olika grad med rastaktiviteter som främjar rörelse, rörelsepauser under lektioner, lekar och styrda aktiviteter som främjar rörelse. En utmaning är resurser för organisering av och deltagande i pulshöjande aktiviteter.

Ändamålsenliga lokaler beskrivs som en utmaning samtidigt som några rektorer beskriver att lokalerna är anpassade och tillgängliga för alla elever. Lokalerna beskrivs också som en utmaning särskilt i relation till att tillgängligheten blir sämre för elever som är mer känsliga för yttre stimuli då de behöver vistas i lokaler med högre ljudvolym och fler intryck så som en idrottshall. En utmaning som beskrivs är att få med alla elever i en aktivitet då det inte är alla elever som vill eller vågar delta. Pedagogernas deltagande i och styrda rörelseaktiviteter lyfts som en framgång för att få med alla elever. En utmaning är att personalen ska ha möjlighet i form av tid för att delta i exempelvis rastaktiviteter.

Mål för indikatorn kroppen i lärandet

Verksamheten arbetar aktivt för att alla elever utifrån sina förutsättningar och intressen kan delta och vara delaktiga i lek, skapande och praktisk-estetiska verksamheter, fysisk aktivitet samt ges möjlighet att utveckla en hälsofrämjande livsstil. Alla lokaler och miljöer som verksamheten använder är tillgängliga och möjliggör delaktighet.

3.3.7. Analys kvalitetsdialoger

Skolorna arbetar aktivt med att skapa förutsättningar för lärande och för att möta alla elever utifrån deras individuella förutsättningar. Rektorerna har genom gemensam dialog synliggjort viktiga kvaliteter och behov för tillgängligheten och identifierat bärande handlingar för det kommande arbete på förskolorna och det förvaltningsgemensamma arbetet.

Identifierade kvaliteter

Det relationella förhållningsättet och olika arbetsmetoder för att öka motivationen hos eleverna lyfts som viktigt för att lyckas möta alla elever. Att lyfta in ett normkritiskt förhållningsätt i redan upparbetade arbetsmetoder lyfts som viktigt för att identifiera hinder och öka tillgängligheten. Generellt finns en skicklighet i att identifiera elever i behov av särskilt stöd och kartlägga behoven i relation till den omgivande miljön.

Lärares kunskap och skicklighet i allmänhet och deras förmåga att skapa goda relationer med eleverna i synnerhet, lyfts som en viktig och avgörande kvalitet för att skapa goda förutsättningar för elevernas lärande. Vidare handlar det om att kunna skapa en tillgänglig undervisning för eleverna och vara medveten om relationens betydelse för lärandet. Självmedvetenhet hos lärare bidrar även till en flexibilitet och förmåga att i högre grad anpassa och göra undervisningen tillgänglig för alla. Att få eleverna att se sitt lärande och känna tillit till sin förmåga är viktiga delar i relationen mellan lärare och elev.

Det relationella perspektivet beskrivs som en grundsten för att skapa förutsättningar för att möta alla elever och skapa goda förutsättningar för lärande. Relationen mellan personal och elever beskrivs som avgörande för att kunna möta alla elever på ett bra sätt och för att skapa trygghet.

Differentierad undervisning och det relationella ledarskapet i klassrummet lyfts som bärande delar för att skapa meningsfullhet och motivation hos eleverna. Den relationella kompetensen påverkar hur väl läraren lyckas differentiera och anpassa undervisning för olika elever så som flerspråkiga elever och elever i behov av extra anpassningar och eller särskilt stöd. Tydlighet i undervisningen vad gäller syfte samt utmaningar på elevernas nivå och återkoppling lyfts som viktigt för att skapa och bibehålla motivation hos eleverna.

Vidare lyfts ett välfungerande och nära samarbete mellan elevhälsan och pedagogerna som viktigt för att lyckas möta alla elever. Forum för samarbete skapar möjlighet att sätta elevens behov i centrum i relation till elevens hela skolsituation. Att det finns en långsiktighet och kontinuitet i organisationen i form av personal och gemensamma utvecklingsområden är en viktig del för att få fart i ett gemensamt målarbete.

Ett välfungerande värdegrundsarbete skapar förutsättningar för att skapa trygghet och tillit hos eleverna och skapar goda relationer som främjar lärandet. Vidare fungerar arbetet med att organisera för delaktighet i gemensamma aktiviteter väl och bidrar till att skapa trygghet och en känsla av tillhörighet och gemenskap.

Bildstöd och studiehandledning lyfts som viktiga delar i att skapa tillgänglig kommunikation och främja språkutvecklingen. Arbetet med att främja elevernas läs- och skrivutveckling sker ämnesövergripande och det finns en medvetenhet kring språkutvecklande arbetssätt.

Identifierade utvecklingsbehov

De behov som rektorerna har identifierat handlar till stor del om lärarnas kunskap, kompetens och skicklighet i relation till undervisningen. Mer specifika behov som lyfts är specialpedagogisk kompetens, gemensamma strategier för undervisning i svenska som andraspråk och resurser för att fortsätta arbetet med att öka kunskapen och medvetenheten kring det relationella perspektivets betydelse för elevernas lärande. Likt dialogerna bland förskolans rektorer lyfts behov av att i högre utsträckning gå från teori till praktik. Det finns behov av att skapa förutsättningar

för att lärarna ska kunna utvärdera sin undervisning och arbetssätt kontinuerligt, och att elevers upplevelse av undervisningen är en del i den utvärderingen.

Rektorerna beskriver att det finns en variation i hur skickliga lärarna är på att förankra skolans värdegrund i utbildningen. Det finns också en variation i hur rektorerna beskriver att värdegrundsarbetet fungerar på skolorna. Rektorerna ser behov av en gemensam syn på undervisningsuppdraget där alla behöver ha samma kunskap och förståelse för hur både kunskaper och värden ska genomsyra undervisningen.

Ett behov som rektorerna lyfter är att arbeta mer för att synliggöra för eleverna när de är delaktiga. För att lyckas med detta lyfts samsyn kring begreppet delaktighet bland både personal och elever som avgörande. Elevernas delaktighet behöver enligt rektorerna synliggöras i olika delar av utbildningen för att de ska få en bred förståelse för vad begreppet kan innebära i olika sammanhang.

Rektorerna lyfter att det finns utarbetade strukturer och rutiner för elevhälsans samverkan med, och stöd till, pedagoger och arbetslag men att dessa behöver tydliggöras för att bli mer ändamålsenliga.

Det finns behov av att utveckla språk och kunskapsutvecklande arbetssätt ytterligare med betoning på nyanlända och flerspråkiga elever. Rektorerna lyfter utmaningar i relation till organisationen kring undervisning i svenska som andraspråk och modersmål.

Handlingar framåt

Viktiga handlingar framåt för att tillgodose identifierade behov är enligt rektorerna att tydliggöra och skapa en gemensam förståelse och medvetenhet kring begreppet relationellt ledarskap. Likt dialogerna i förskolan lyfts vikten av att det relationella ledarskapet är synligt på alla nivåerna. Vidare lyfts fokus på kompetensutveckling och fördjupning i olika områden som viktiga handlingar framåt.

På förvaltningsövergripande nivå efterfrågas stöd som skapar förutsättningar för att i högre uträkning mötas och arbeta tillsammans med en gemensam struktur för utbildningens som helhet. Exempelvis lyfts gemensamma utbildningar och fler forum för att mötas och reflektera kring uppdraget.

Sammantaget finns det en samstämmighet i att pågående utvecklingsinsatser behöver vara långsiktiga och få pågå under längre tid för att de ska ge effekt.

4. Slutsatser

Att utbildningen i förskolan och skolan är tillgänglig innebär att verksamheten fungerar väl för barnen och eleverna oavsett funktionsförmåga. Att utbildningen är tillgänglig är en avgörande förutsättning för att barn och elever ska ha möjlighet att vara delaktiga och få förutsättningar att lyckas i sitt arbete.

I såväl förskolan som skolan pågår ett aktivt arbete med att alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Nedan presenteras de viktigaste områdena som framkommit i analysen av hur verksamheterna arbetar med att skapa förutsättningar för en tillgänglig lärmiljö. Inom varje område nedan finns identifierade kvaliteter och utvecklingsområden.

Utbildningen i förskolan och skolan tar hänsyn till och utformas utifrån barn och elevers olika behov

I både förskolan och skolan bedrivs medvetet och aktivt arbete för att möta alla barn och elever. Samtidigt som det finns en skicklighet i att identifiera behov och hitta lösningar är det en utmaning att möta och skapa en tillgänglig lärmiljö för alla barn och elever i alla sammanhang. Det sker ett aktivt och medvetet arbete med differentierad undervisning som skapar förutsättningar för att möta alla barn och elever utifrån deras förutsättningar. Det finns behov av att utveckla språk och kunskapsutvecklande arbetssätt ytterligare med betoning på nyanlända och flerspråkiga elever.

Området är främst kopplat till indikatorerna rätten till lärande och trygghet och språk och kommunikation.

Det pedagogiska ledarskapet i undervisningen

Läroplansuppdraget ställer höga krav på en bred kunskap och skicklighet hos pedagogerna. Det pedagogiska ledarskapet i form av pedagogernas kunskap och kompetens i förskolan och lärarens kunskaper och skicklighet i skolan är avgörande för hur väl man lyckas förmedla kunskaper och värden till alla barn och elever.

I förskolans och skolans utvecklingsarbete är det pedagogiska ledarskapet mer framträdande än tidigare. I förskolan lyfts kännedom om läroplanen och hur den kan omsättas i praktiken som avgörande för hur väl undervisningen möter alla barn. I grundskolan lyfts det relationella ledarskapet som avgörande för att kunna skapa förutsättningar för alla elever.

Ett vetenskapligt förhållningssätt och mod att våga granska sig själv och ompröva arbetssätt i sin undervisning beskrivs som en gemensam egenskap hos de pedagoger som är skickliga och lyckas förmedla både kunskaper och värden i sin undervisning. Ett utvecklingsområde som identifierats i både förskolan och skolan är att stärka pedagogernas vetenskapliga förhållningssätt och förmågan att omsätta teoretiska resonemang i praktiken.

Området är främst kopplat till indikatorerna rätten till lärande och trygghet, språk och kommunikation, meningsskapande och motivation.

Barn och elevers delaktighet behöver stärkas

Delaktigheten beskrivs som en utmaning i både förskolan och skolan. Att få en samstämmighet kring begreppets innebörd både bland personal och elever lyfts som avgörande. Det handlar om att skapa förutsättningar för delaktighet inom olika delar av utbildningen och synliggöra detta för barnen och eleverna. Delaktighet är också den indikator som fått lägst totala medelvärdering sammantaget.

Området är främst kopplat till indikatorerna rätten till lärande och delaktighet.

Tvärprofessionell dialog och samverkan för ökad tillgänglighet

I både förskolan och skolan beskrivs den tvärprofessionella dialogen och samarbetet som avgörande för att skapa tillgänglighet för alla barn och elever.

Samarbete mellan rektor och specialpedagog i förskolan är avgörande för systematiken i barnhälsoarbetet. Ett utvecklingsområde för förskolan är att i högre utsträckning koppla barnhälsoarbetet till det systematiska kvalitetsarbetet på enheten.

I grundskolan är samverkan och samarbete mellan undervisande lärare och personal från elevhälsan avgörande för att skapa en tillgänglig utbildning för alla elever. Ett utvecklingsområde i grundskolan är att ytterligare förtydliga de strukturer och samarbeten som finns mellan professionerna.

Området är främst kopplat till indikatorn hälsa och lärande.

Kroppen i lärandet behöver stärkas högre upp i åldrarna

I förskolan är leken, rörelseaktiviteter, skapande aktiviteter och fysisk aktivitet naturliga delar i barnens vardag. I grundskolan finns en variation och den fysiska aktiviteten är som högst i de lägre åldrarna och minskar efter varje stadie. Kroppen i lärandet är den indikator där medelvärdet skiljer sig mest mellan förskolan (6,9) och grundskolan (5,3).

Området är främst kopplat till indikatorn kroppen i lärandet.

5. Källförteckning

Andersson, Helena (2017). Möten där vi blir sedda: en studie om elevers engagemang i skolan. Diss. Malmö: Malmö högskola, 2017. s. 116–121

Ljungblad, Ann-Louise (2016). Takt och hållning: en relationell studie om det oberäkneliga i matematikundervisningen. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet. 2016

Skollag (2010:800)

Skolverket (2020). Arbeta med skolans värdegrund

Skolverket (2015). *Delaktighet för lärande*. Skolverkets serie: Forskning för skolan

Skolverket (2019). *Hälsa för lärande – lärande för hälsa*. Forskning för skolan.

Skolverket (2016). *Att läsa och förstå*. Kunskapsöversikt.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning

6. Bilagor

6.1. Förutsättningar för lärande

Det övergripande området förutsättningar för lärande innehåller indikatorer som påverkas av hur lärmiljön är utformad utifrån social, pedagogisk och fysisk miljö. Indikatorerna är:

- Rätten till lärande och trygghet
- Delaktighet
- Hälsa och lärande
- Språk och kommunikation
- Meningsskapande och motivation
- Kroppen i lärandet

6.1.1. Rätten till lärande och trygghet

Utbildningen i skolan ska vara likvärdig, och ta hänsyn till barn och elevers olika behov. Skolans uppdrag är att förmedla kunskaper och värden. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Indikatorn visar hur verksamheten främjar rätten till lärande och trygghet för varje barn och elev. När indikatorn värderas ingår följande delar:

- Mänskliga rättigheter och barnkonventionen
- Demokrati
- Jämlikhet och likabehandling
- Jämställdhet

I skolan ska alla barn och elever känna sig trygga och respekterade. Ett aktivt värdegrundsarbete är en viktig del för att skapa ett tryggt och respektfullt skolklimat där alla elever känner sig trygga och delaktiga. I en tillgänglig skola samverkar kunskaps- och demokratiuppdraget i allt skolarbete.⁶ I praktiken innebär det att pedagogerna ständigt behöver arbeta med att förmedla skolans värdegrund och skapa goda relationer, samtidigt som de skapar förutsättningar, stimulerar och motiverar eleverna. Enligt utbildningsvetenskaplig forskning ökar måluppfyllelsen när utbildningens uppdrag kring kunskaper och värden ses som en helhet.⁷

Utbildningen i skolan ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Skolan ska gynna människors lika värde och motverka könsroller som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Alla som arbetar i

---

⁶ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning s. 29

⁷ Skolverket (2020). *Arbeta med skolans värdegrund*

skolan ska bidra till att den präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor.

Alla barn och elever har rätt till ledning och stimulans för att kunna utvecklas så långt som möjligt. Skolans uppdrag är alltid att anpassa den pedagogiska verksamheten efter varje elevs behov samt att skapa förutsättningar för fortsatt lärande. Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.⁸

Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskap som minst ska uppnås trots att eleven har fått stöd i form av extra anpassningar, ska rektor se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behov av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation.⁹

Mål för indikator 1 – förskola

Verksamheten är utformad utifrån en helhetssyn på barn och barns behov. Alla barn erbjuds stimulerande lärsituationer, utveckling och en trygg omsorg. Förskolan anpassar sin verksamhet och ger särskilt stöd till barn som behöver det. Alla barn får förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Mål för indikator 1 – skola och fridshem

All undervisning och alla lärmiljöer är anpassade utifrån elevers olika förutsättningar och rätten till en trygg och likvärdig utbildning. Skola och fritidshem anpassar sin verksamhet och ger särskilt stöd till elever som behöver det. Alla elever får förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

---

⁸ Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling 3 kap. 2 § skollagen

⁹ Utredning 3 kap. 7 § skollagen

6.1.2. Delaktighet

Att känna sig delaktig är en central del för lärandet och tryggheten i skolan. Tillgänglighet i aktiviteter och i de sociala, pedagogiska och fysiska lärmiljöerna är avgörande för att barn och elever ska kunna delta fullt ut i utbildningen. Att få vara delaktig och få inflytande över utbildningen är en rättighet för eleverna som måste tas tillvara i det dagliga skolarbetet. Delaktighet och tillgänglighet hör ihop. Att skapa lärmiljöer där eleverna känner sig trygga, engagerade och sedda är ett sätt att arbeta för ökad delaktighet. Enligt SPSM är tillgänglighet till aktiviteter och lärmiljöerna många gånger avgörande förutsättningar för delaktighet. Det gäller både i den sociala, pedagogiska och fysiska miljön.¹⁰

Enligt Skolverket ska delaktighet och inflytande ”förstås som en kontinuerlig process där både formellt beslutsfattande likväl som delaktighet i själva undervisningen rymms”. När elever involveras i undervisningen genom delaktighet och inflytande skapas motivation och ansvarstagande vilket har en positiv inverkan på kunskapsutvecklingen.¹¹

Delaktighet är ett brett begrepp som innefattar många olika dimensioner. Delaktighet kan innebära att eleverna får möjlighet till inflytande över sin utbildning och undervisning samt förutsättningar för att utöva demokratiska metoder. Det kan också innebära att skolan skapar förutsättningar för elevens lärande, trygghet och känsla av att tillhöra en gemenskap. Att arbeta för en ökad delaktighet kan också innebära att arbeta främjande med likabehandling och motverka diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.¹²

Mål för indikator 2 – förskola

Verksamheten arbetar aktivt för att alla barn ska få förutsättningar att uppleva delaktighet i förskolans gemensamma aktiviteter. Förskolan har hög medvetenhet om delaktighetens betydelse för barns hälsa och lärande

Mål för indikator 2 – skola och fridshem

Verksamheten arbetar aktivt för att alla elever ska få förutsättningar uppleva delaktighet i såväl undervisning som i gemensamma aktiviteter. Verksamheten har hög medvetenhet om delaktighetens betydelse för elevers hälsa och lärande.¹³

6.1.3. Hälsa och lärande

Den fysiska och psykiska hälsan hos en elev är en viktig förutsättning för lärande. En god hälsa skapar bättre förutsättningar för elever att nå kunskapsmålen i skolan.

Skickliga lärare är ständigt lärande lärare som bygger sin undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

De har ett klart syfte med sin undervisning och framför allt involverar de sina elever i detta. (Skolverket 2016)

¹⁰ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 35–36

¹¹ Skolverket (2015). *Delaktighet för lärande*. Skolverkets serie: Forskning för skolan s. 7

¹² Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 35

¹³ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 36

Forskning visar på att det finns ett starkt samband mellan studieresultat och hälsa. Detta samband är dubbelriktat, vilket innebär att en god hälsa leder till goda resultat och goda resultat leder till en god hälsa. Det förebyggande och hälsofrämjande arbetet är en del av skolans gemensamma uppdrag och behöver integreras i hela verksamheten.¹⁴

Elevhälsans främjande och förebyggande arbete är en viktig del i att skapa tillgängliga lärmiljöer för alla barn och elever. Det främjande och förebyggande arbetet innebär att elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Eftersom elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål har elevhälsan ett särskilt ansvar för att stödja varje enskild elevs lärande och utveckling och undanröja eventuella hinder. En viktig förutsättning för att arbetet ska lyckas med det förebyggande arbetet är att det finns strukturer för hur samarbetet och samverkan mellan elevhälsan, pedagoger och övrig personal ska ske.¹⁵

Mål för indikator 3 – förskola

Det finns inte några lagkrav på elevhälsa för barn i förskolan, men förskolan och kommunen kan med fördel organisera barnhälsoverksamhet och arbeta förebyggande och hälsofrämjande.

Mål för indikator 3 – skola och fritidshem

Verksamheten har en organisation där elevhälsan är ett kompletterande stöd för pedagoger och övrig personal i arbetet med att anpassa och utveckla tillgängliga lärmiljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Verksamheten har väl fungerande och ändamålsenliga rutiner för elevhälsans samverkan med, och stöd till, pedagoger och arbetslag. Elevhälsan är främst förebyggande och hälsofrämjande.

6.1.4. Språk och kommunikation

Kommunikation är grundläggande förutsättning för att tillägna sig kunskaper både i och utanför skolan. Att kunna kommunicera är en grundläggande rättighet.

När indikatorn värderas ingår följande delar:

- Flerspråkighet
- Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK)
- Tvåspråkighet – svenskt teckenspråk och svenska samt Syntolkning/verbalisering och Punktskrift.

---

¹⁴ Skolverket (2019). *Hälsa för lärande – lärande för hälsa*. Forskning för skolan. s. 9

¹⁵ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 37

Kommunikation är en förutsättning för att kunna förmedla tankar och känslor, utbyta erfarenheter och känna gemenskap med andra människor. I en tillgänglig lärmiljö får eleverna möjlighet att uttrycka sig och kommunicera på varierande sätt utifrån elevernas behov och förutsättningar. Likväl som att eleverna kommunicerar på olika sätt behöver kommunikationen till eleverna anpassas utifrån deras behov.

Pedagoger och lärares kompetens om olika metoder är viktiga för elevernas läs- och skrivutveckling. Förändringar i lärmiljön, kommunikationsstöd och visuellt stöd kan vara metoder för att skapa förutsättningar för att elevernas språk, läsande och skrivande ska utvecklas.¹⁶

God läsförståelse är en förutsättning för att utvecklas i alla skolämnen och en viktig grund för att klara sig i samhällslivet som bygger på skriftspråklig kompetens. För att kunna göra val i livet och delta i beslutsprocesser behöver vi utveckla en kritiskt tänkande och förmåga att uttrycka oss och lyssna till andra. Förståelse tillsammans med engagemang och intresse för det man läser är en viktig förutsättning för att läsningen ska upplevas som betydelsefull i skolan men också senare i livet. Många elever är i behov av stöd i att ta sig an och bearbeta olika typer av texter. Lärares val av metoder och förhållningssätt är betydelsefull för elevernas läsutveckling. Lärares kunskap och användning av olika metoder och lässtrategier är avgörande för de elever som har svårigheter att läsa och förstå text.¹⁷

Läsförståelse behöver förstås som en process av tolkning och meningsskapande som pågår hela livet.

Hur den utvecklas är beroende av vilka texter man möter och hur man möter dem (Skolverket 2016, s. 8).

Mål för indikator 4 – förskola

Alla barn har tillgång till kommunikation utifrån sina förutsättningar, i alla lek- och lärsituationer och vid rutinsituationer. Alla barn erbjuds olika möjligheter till språk och kommunikationsutveckling. Verksamheten erbjuder alla barn olika sätt att lära och uttrycka sina kunskaper.

Mål för indikator 4 – skola och fritidshem

Alla elever har tillgång till kommunikation utifrån sina förutsättningar, i alla lärsituationer, även vid rutinsituationer och inom rast- och fritidsverksamhet. Alla elever erbjuds möjligheter till språk-, läs- och skrivutveckling. Verksamheten erbjuder alla elever olika sätt att lära och visa sina kunskaper.

---

¹⁶ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s.39

¹⁷ Skolverket (2016). *Att läsa och förstå*. Kunskapsöversikt. s. 8–9

6.1.5. Meningsskapande och motivation

Motivation är en central del barn och elevers lärande och kunskapsutveckling. Att skapa meningsfulla och motiverande lärmiljöer för barn och elever är en viktig del i förskolan och skolans uppdrag. Avgörande för att skapa motivation hos barn och elever är att se till att de förstår vad de ska göra och vad som förväntas av dem. Aktiviteter och uppgifter behöver vara begripliga och hanterbara för barn och elever för att meningsfullhet ska kunna skapas i relation till lärprocessen.

Motivation kan också handla om att en uppgift eller en aktivitet upplevs som meningsfull och att barn och elever får möjlighet att känna att de klarar av att genomföra uppgiften eller aktiviteten. Forskning visar att uttalade förväntningar är en förutsättning för att barn och elever ska uppleva motivation. Likaså har goda relationer en avgörande betydelse för barn och elevers motivation.

En grundläggande faktor för att barn och elever ska uppleva meningsfullhet och motivation är att de får möjlighet att påverka sin situation och känna sig delaktig. Pedagogerna har en viktig roll i att synliggöra barn och elevers lärande och kunskapsutveckling. Barn och elever upplever en känsla av mening och kontroll när de lyckats genomföra en aktivitet eller uppgift på ett tillfredställande sätt. Vidare kan lärandet i sig vara en viktig motivationsfaktor som då barn och elevers motivation ökar när de lyckas och upplever att de klarar av en viss uppgift. På samma sätt kan motivationen minska om barn och elever upplever svårigheter och motgångar i sitt lärande.¹⁸

Forskning visar att om läraren tror att eleven kan lyckas ökar elevers motivation och därmed möjligheten att nå målen. Enligt en forskningsstudie uppger elever att en bra lärare kännetecknas av att de bryr sig om eleverna både som elever och personer.¹⁹ I studien har tre områden identifierats som särskilt betydelsefulla för elevernas engagemang till lärande:

- **Undervisningskvalitet** (lärare med goda ämneskunskaper och väl utvecklad relationskompetens)
- **Tillhörighet** (eleverna behöver känna sig trygga och delaktiga)
- **Framtidstro** (tilltro till att skolan är betydelsefull för och kan hjälpa till att skapa en god framtid)²⁰

---

¹⁸ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 45

¹⁹ Andersson, H. (2017). *Möten där vi blir sedda: en studie om elevers engagemang i skolan*. Diss. Malmö: Malmö högskola, 2017.

²⁰ Andersson, Helena (2017). *Möten där vi blir sedda: en studie om elevers engagemang i skolan*. Diss. Malmö: Malmö högskola, 2017. s. 116–121

Goda relationer är en viktig förutsättning för kunskapsutveckling och välmående. I en studie av Ann-Louise Ljungdahl har relationen mellan lärare och elever studerats. Studien analyserar fyra lärare och deras sätt att bemöta elever i undervisningen. Ljungblad menar att lärarens bemötande är särskilt viktigt för elever med olika svårigheter. I studien har elever hjälpt till med urvalet och angett lärare som de anser möter dem på ett tryggt och utvecklande sätt. Studien visar att de fyra lärarna samstämmt:

- tar dubbelt ansvar *i och för* relationerna med eleverna vilket innebär det pedagogiska ansvaret likväl som ansvar för att relationen fungerar tillsammans med eleverna
- visar tilltro till elevernas potential
- intresserar sig för de enskilda eleverna som de *är*
- fungerar som vägvisare och står vid elevernas sida i ett gemensamt utforskande vid elevernas lärande
- hanterar dilemmasituationer (svåra undervisningssituationer) genom improvisation
- ställer frågor på ett sätt som gör det möjligt för eleverna att våga uttrycka sig.²¹

Läraren är en central relationsskapare gentemot barn och elever, men även den samlade elevhälsans personal, rektor och övrig personal i skola och förskola är centrala i det relationella arbetet.

Mål för indikator 5 – förskola

Verksamheten arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för att alla barn ska uppleva begripliga, hanterbara och meningsfulla sammanhang. Verksamheten arbetar medvetet för att stimulera varje barn i sitt lärande och sin utveckling.

Mål för indikator 5 – skola och fritidshem

Verksamheten arbetar aktivt för att skapa förutsättningar för att alla elever ska uppleva begripliga, hanterbara och meningsfulla sammanhang. Verksamheten arbetar medvetet för att stimulera varje elev i sitt lärande och i sin utveckling.²²

6.1.6. Kroppen i lärandet

Lek och rörelse är en viktig grund för lärande och därmed ett viktigt verktyg i barn och elevers lärande. Att arbeta med att skapa lärmiljöer där det finns möjlighet till rörelse, skapande verksamhet, lek, fysiska aktiviteter är ett sätt att skapa delaktighet för barn och elever. Lärmiljöer behöver vara tillgängliga ur alla aspekter så att alla

---

²¹ Ljungblad, Ann-Louise (2016). *Takt och hållning: en relationell studie om det oberäkneliga i matematikundervisningen*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet. 2016

²² Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 46

barn och elever ges likvärdiga förutsättningar för att delta i lek och rörelseaktiviteter.

När barn och elever får möjlighet till rörelse utvecklas flera förmågor så som motorik, perception samt de sociala, emotionella och språkliga förmågorna. Vidare bidrar rörelse och fysik aktivitet till barn och elever styrka, kondition och rörlighet vilket har en positiv effekt på de kognitiva förmågorna och därmed lärandet och skolprestationerna.²³

I Skolverkets forskningsöversikt *Hälsa för lärande* har några nyckelfaktorer identifierats som särskilt viktiga för barn och ungas hälsa och välbefinnande i lärandet. Några av nyckelfaktorerna är: delaktighet, engagemang, goda relationer, självbestämmande, motivation, metakognition och självregleringsförmåga. Vidare lyfts även vikten av tillgängliga lärmiljöer och betydelsen av integrering av det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.²⁴

Mål för indikator 6 – förskola

Verksamheten arbetar aktivt för att alla barn utifrån sina förutsättningar och intressen kan delta och vara delaktiga i lek, rörelseaktiviteter, skapande verksamhet och fysiska aktiviteter. Alla lokaler och miljöer som verksamheten använder är tillgängliga och möjliggör delaktighet.

Mål för indikator 6 – skola och fritidshem

Verksamheten arbetar aktivt för att alla elever utifrån sina förutsättningar och intressen kan delta och vara delaktiga i lek, skapande och praktisk-estetiska verksamheter, fysisk aktivitet samt ges möjlighet att utveckla en hälsofrämjande livsstil. Alla lokaler och miljöer som verksamheten använder är tillgängliga och möjliggör delaktighet.²⁵

---

²³ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 46–47

²⁴ Skolverket (2019). *Hälsa för lärande – lärande för hälsa*. Forskning för skolan. s. 122

²⁵ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2018). *Värderingsvertyg för tillgänglig utbildning* s. 47